

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ
DEPARTAMENT PODRĘCZNIKÓW, PROGRAMÓW I INNOWACJI

Warszawa, 05 grudnia 2019 r.

DPPI-WPPiP.053.9.2019.DP

Szanowny Panie,

w związku z petycją z dnia 18 października 2019 r. w sprawie profilaktyki uzależnień behawioralnych skierowaną do Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Ministerstwo Edukacji Narodowej uprzejmie informuje.

Na mocy przepisów art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży¹ minister właściwy do spraw oświaty i wychowania ustala sposób nauczania szkolnego i zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego.

Powyższe treści są realizowane w szczególności w ramach zajęć edukacyjnych „wychowanie do życia w rodzinie”.²

Podstawę programową wychowania do życia w rodzinie oraz innych przedmiotów uwzględniających tematy z zakresu edukacji seksualnej przewidzianej dla poszczególnych etapów edukacyjnych (m.in. *Emocjonalny obszar rozwoju dziecka*, przyroda, biologia, wychowanie fizyczne) określają rozporządzenia ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania³.

¹ Dz. U. Nr 17, poz. 78, z późn. zm.

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 395 t.j.)

³ 1) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia

Cele kształcenia i treści nauczania z zakresu edukacji seksualnej w podstawie programowej mają ujęcie wielopłaszczyznowe oraz wieloaspektowe i są dostosowane do wieku, możliwości i potrzeb poznawczych uczniów na poszczególnych etapach edukacyjnych.

Główne założenia przyjęte dla przedmiotu wychowanie do życia w rodzinie są ukierunkowane w szczególności na to, by:

- 1) wspierać wychowawczą rolę rodziny,
- 2) promować integralne ujęcie ludzkiej seksualności,
- 3) kształtować postawy prorodzinne, prozdrowotne i prospołeczne.

W podstawie programowej przedmiotu wychowanie do życia w rodzinie uwzględnione zostały treści nauczania kształtujące bezpieczne postawy i zachowania uczniów.

Na etapie szkoły podstawowej uczniowie są zapoznawani z zagrożeniami okresu dojrzewania, jak np. uzależnienia chemiczne i behawioralne, presja seksualna, pornografia, cyberseks, prostytutka nieletnich. Omawiają problemy związane z przedmiotowym traktowaniem człowieka w dziedzinie seksualnej, identyfikują różnice pomiędzy edukacją a wychowaniem seksualnym, oceniają różne odniesienia do seksualności: permissive, relatywne i normatywne.

W podstawie programowej został wyodrębniony obszar *Postawy*, w którym wskazano wymagania dotyczące odpowiedzialności moralnej za aktywność seksualną, radzenia sobie w sytuacji konfliktu, presji grupy, stresu, przyjmowania odpowiedzialności za manifestowane reakcje, wypowiedziane i pisane słowa, postaw asertywnych, świadomego i odpowiedzialnego korzystania ze środków społecznego przekazu, w tym z Internetu, odpowiedzialności za własny rozwój i wychowanie.

W szkołach ponadpodstawowych również zostały uwzględnione treści nauczania dotyczące związku pomiędzy aktywnością seksualną a miłością i odpowiedzialnością, problemów związanych z przedmiotowym traktowaniem człowieka w dziedzinie seksualnej, prawa człowieka do intymności i ochrony tego prawa, przyczyn, skutków i profilaktyki przedwczesnej inicjacji seksualnej. W zakresie postaw wskazano – analogicznie jak w szkole podstawowej - radzenie sobie w sytuacji konfliktu, presji grupy, stresu, świadome korzystanie

ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356, ze zm.);

2) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. poz. 467)

ze środków społecznego przekazu oraz odpowiedzialność za własny rozwój i wychowanie.

Kwestie dotyczące szacunku do ludzkiego ciała, moralnych aspektów ludzkiej seksualności, jak również oceny moralnej różnych zachowań seksualnych podejmuje podstawa programowa etyki.

Treści nauczania kształtujące bezpieczne i odpowiedzialne zachowania uczniów w sieci odpowiednio mocno zaakcentowano w podstawie programowej informatyki.

Natomiast podstawa programowa przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa uwzględnia zapisy dotyczące uzależnień behawioralnych, w tym od komputera, Internetu, hazardu.

Od roku szkolnego 2017/2018 Minister Edukacji Narodowej wprowadził do przepisów oświatowych obowiązek realizacji w każdej szkole programu wychowawczo-profilaktycznego. Działania w nim zawarte - skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców powinny być przygotowane zgodnie z przeprowadzoną diagnozą potrzeb i problemów występujących w danej społeczności szkolnej. Program wychowawczo-profilaktyczny uchwała rada rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną. Rodzice mają istotny wpływ na programy, projekty, przedsięwzięcia, inicjatywy także te realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Od 1 września 2019 r. szkoła została zobligowana do opracowania programu wychowawczo-profilaktycznego na podstawie wyników corocznej diagnozy w zakresie występujących w środowisku szkolnym potrzeb rozwojowych uczniów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych oraz nowych substancji psychoaktywnych. Za przeprowadzenie diagnozy odpowiedzialny jest dyrektor szkoły albo upoważniony przez niego pracownik szkoły.

Oddziaływania prewencyjne prowadzone są na trzech poziomach profilaktyki: uniwersalnej, selektywnej i wskazującej. Kryterium tego podziału odnosi się do oceny indywidualnego ryzyka wystąpienia problemów związanych z psychospołecznym funkcjonowaniem i zdrowiem uczniów. Wprowadzenie nowego przepisu pozwoliło na adekwatne działania profilaktyczne dostosowane do aktualnych potrzeb i problemów szkoły.

W MEN trwają prace nad zbudowaniem platformy do prowadzenia badań ankietowych online diagnozujących czynniki chroniące i czynniki ryzyka w szkołach i placówkach oświatowych. Wyniki badań wraz z raportami będą dostępne dyrektorowi szkoły. Badania prowadzone będą na: grupie uczniów z różnych poziomów edukacyjnych, nauczycielach i rodzicach.

Przeprowadzenie diagnozy czynników chroniących i czynników ryzyka jest kluczowym elementem, który umożliwi adekwatne dostosowanie oferty zadań w programie wychowawczo-profilaktycznym skierowanych do uczniów, ich rodziców i nauczycieli. Trafnie dobrane zadania w programie wychowawczo-profilaktycznym umożliwiają osiągnięcie zakładanych celów wychowawczych i profilaktycznych w szkołach i placówkach.

System oświaty⁴ zapewnia w szczególności dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych wszystkich uczniów a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej.

Uczniowie obejmowani są w szkole pomocą psychologiczno-pedagogiczną, zgodnie z ich potrzebami. Pomoc ta ma na celu wspieranie potencjału rozwojowego ucznia i stwarzanie warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu szkoły oraz w środowisku społecznym.

Podstawą do uruchomienia pomocy dziecku jest rozpoznanie jego potrzeb rozwojowych i edukacyjnych w tym zakresie. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkole jest udzielana także z inicjatywy m.in. ucznia, rodziców ucznia, poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkole udzielana jest w trakcie bieżącej pracy z uczniem oraz przez zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów, a także w formie m.in. zajęć specjalistycznych rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym, porad, konsultacji i warsztatów⁵.

Zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej realizowane są w szkołach przez pedagogów i psychologów.

Do zadań ww. nauczycieli należy w szczególności:

- 1) udzielanie uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formach odpowiednich do rozpoznanych potrzeb,
- 2) diagnozowanie sytuacji wychowawczych w przedszkolu, szkole lub placówce w celu rozwiązywania problemów wychowawczych stanowiących barierę i ograniczających aktywne i pełne uczestnictwo ucznia w życiu przedszkola, szkoły i placówki,
- 3) podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży,

⁴ Zgodnie z przepisem art. 1 pkt. 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, z późn. zm.).

⁵ Zgodnie z § 6 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w *sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach* (Dz.U. poz. 1591, z późn. zm.).

- 4) minimalizowanie skutków zaburzeń rozwojowych, zapobieganie zaburzeniom zachowania oraz inicjowanie różnych form pomocy w środowisku przedszkolnym, szkolnym i pozaszkolnym uczniów,
- 5) inicjowanie i prowadzenie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych⁶.

Projekt Ogólnopolska Sieć Edukacyjna⁷, którego celem jest zapewnienie wszystkim szkołom w Polsce dostępu do bardzo szybkiego Internetu, a tym samym umożliwienie efektywnego wykorzystywania istniejących i nowo przygotowanych cyfrowych zasobów edukacyjnych, przewiduje również ochronę dzieci przed szkodliwymi dla nich treściami.

Strony zawierające treści nielegalne oraz szkodliwe są zablokowane i niedostępne dla użytkowników sieci OSE.

Do treści zablokowanych przez usługę należą treści:

- zawierające agresję i przemoc,
- pornograficzne,
- promujące narkotyki i inne używki,
- związane z dostępem do broni czy hazardu.

Należy również pamiętać, że zgodnie z przepisami prawa oświatowego⁸, szkoły i placówki zapewniające uczniom dostęp do Internetu są obowiązane podejmować działania zabezpieczające uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające.

W świetle przedstawionych informacji, chcę podkreślić, że szeroko rozumiane bezpieczeństwo dzieci i młodzieży, w tym ochrona przed szkodliwymi treściami i uzależnieniami behawioralnymi, to dla Ministra Edukacji Narodowej absolutny priorytet w projektowaniu, organizowaniu i nadzorowaniu edukacji w szkołach. Wobec powyższego, żądanie wprowadzenia do szkół dodatkowego przedmiotu „Profilaktyka uzależnień behawioralnych” należy uznać za bezprzedmiotowe.

Z wyrazami szacunku

Alina Teresa Sarnecka
Dyrektor
Departament Podręczników, Programów i
Innowacji
/ – podpisany cyfrowo/

⁶ Zgodnie z § 24 ww. rozporządzenia.

⁷ Program OSE ma swoje umocowanie w uchwale Rady Ministrów w sprawie realizacji Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej „100 Mega na 100-lecie” oraz w ustawie o OSE, która weszła w życie 13 grudnia 2017 r.

⁸ Art. 27 cyt. ustawy *Prawo oświatowe*.